

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри дошкільної освіти

 доц. Ольга МЕЛЬНИКОВА

“30” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 46 ПСИХОЛОГІЯ ВІКОВА

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта. Психологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія вікова» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Розробники: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Неля Скрипник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Протокол № 1 від “30” серпня 2023 року

В. о. завідувача кафедри
дошкільної освіти

(підпис)

(доц. Ольга МЕЛЬНИКОВА)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

Протокол № 1 від “30” серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

(підпис)

(доц. Ольга БУТЕНКО)
(прізвище та ініціали)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	4-й	4-й
Семестр	7-й	7-й
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90 год	90 год
Аудиторні:	44 год	10 год
Лекційні	20 год	6 год
Семінарські / Практичні	14 год	4 год
Лабораторні	10 год	-
Самостійна робота	40 год	72 год
Індивідуальна робота	6 год	8 год
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія вікова» є нормативним документом, який розроблено на основі освітньої програми Дошкільна освіта. Психологія підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану спеціальності 012 Дошкільна освіта денної та заочної форм навчання.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з віковою мінливістю психіки людини, особливості формування Я-концепції людини, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, з'ясувати питання, пов'язані зі становленням комунікативної діяльності особистості тощо.

Завдання навчальної дисципліни: оволодіння такими базовими поняттями вікової психології, як вікова мінливість, онтогенез, сенситивні періоди, нормативні вікові кризи, психологічне новоутворення вікового періоду, а також основними віковими особливостями людини.

Вимоги до рівня засвоєння змісту дисципліни

Компетентності студентів, які формуються у результаті вивчення дисципліни:

а) загальні компетентності:

- ЗК-3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК-6 Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК-8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

б) фахові/спеціальні компетентності:

- ФК-3 Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

- ФК-9 Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості у дітей раннього і дошкільного віку.
- ФК-16. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- ФК-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН-2. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПРН-5. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПРН-6. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПРН-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПРН-22. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання вікової психології.

Тема 1. Предмет, завдання та методи вікової психології

Тема 2. Виникнення і розвиток вікової психології

Тема 3. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки

Змістовий модуль 2. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в онтогенезі.

Тема 4. Психологічні особливості молодшого школяра

Тема 5. Психологічні особливості підлітка

Тема 6. Психологічні особливості юнацтва

Тема 7. Дорослість як етап онтогенезу

Тема 8. Зрілий дорослий вік

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальні питання вікової психології												
Тема 1. Предмет, завдання та методи вікової психології	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 2. Виникнення і розвиток вікової психології. Теоретичні основи вікової психології	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 3. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки	10	2	2		2	4	14				2	12
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6	-	2	16	34	2	2		2	28
Змістовий модуль 2. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в онтогенезі												
Тема 4. Психологічні особливості молодшого школяра	12	2	2	2	2	4	10	1	1		2	6
Тема 5. Психологічні особливості підлітка	12	2	2	2	2	4	10	1	1		2	6
Тема 6. Психологічні особливості юнацтва	14	4	2	2		6	11	1			2	8
Тема 7. Дорослість як етап онтогенезу	11	2	2	2		5	11	1				10
Тема 8. Зрілий дорослий вік	11	4		2		5	14					14
Разом за змістовим модулем 2	60	14	8	10	4	24	56	4	2		6	44
Усього годин	90	20	14	10	6	40	90	6	4		8	72

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Предмет, завдання та методи вікової психології	2	1
2	Виникнення і розвиток вікової психології	2	1
3	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки	2	-
4	Психологічні особливості молодшого школяра	2	1
5	Психологічні особливості підлітка	2	1
6	Психологічні особливості юнацтва	2	-
7	Дорослість як етап онтогенезу	2	-
8	Зрілий дорослий вік	-	-
	Всього	14	4

7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Предмет, завдання та методи вікової психології	-	-
2	Виникнення і розвиток вікової психології	-	-
3	Загальна характеристика онтогенезу людської психіки	-	-
4	Психологічні особливості молодшого школяра	2	-
5	Психологічні особливості підлітка	2	-
6	Психологічні особливості юнацтва	2	-
7	Дорослість як етап онтогенезу	2	-
8	Зрілий дорослий вік	2	-
	Всього	10	-

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Охарактеризуйте предмет вікової психології. Які групи соціально-психологічних явищ вона вивчає?	2	5
2	Охарактеризуйте структуру і функції вікової психології	2	5
3	Обґрунтуйте принципи наукового вивчення вікового розвитку	3	5
4	Охарактеризуйте уявлення про розвиток психіки людини, які існували у давньому світі	3	5
5	Визначте сучасний стан проблеми систематики порушень мовлення	3	5

6	Охарактеризуйте погляди епікурейців на природу психіки та її розвиток	3	5
7	Розкрийте ідеї психічного розвитку в епоху Просвітництва	3	5
8	Охарактеризуйте першу розгорнуту періодизацію розвитку, розроблену Ж.-Ж. Руссо	3	5
9	Охарактеризуйте основні закономірності розвитку дитини	3	5
10	Проаналізуйте основні закономірності розвитку дитини	3	6
11	Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку та провідну діяльність у молодшому шкільному віці	3	5
12	Охарактеризуйте розвиток пізнавальної сфери молодшого школяра	3	5
13	У чому полягає розвиток мислення і мовлення молодших школярів?	3	5
14	Охарактеризуйте розвиток інтелекту в молодшому шкільному віці	3	6
	Всього	40	72

9. Індивідуальні завдання

1. Підготувати реферат: “С.Ф.Русова та її внесок у вітчизняну вікову психологію”.
2. Підготувати реферат: “Проблеми становлення духовно розвиненої особистості в творах Григорія Сковороди”.
3. На основі вивченої літератури дати характеристику детермінантам психічного розвитку.
4. На основі вивченої літератури скласти психологічний портрет зрілої особистості.
5. Підготувати реферат: “Психічний розвиток і формування особистості молодшого школяра”.
6. Підготувати реферат: “Особливості взаємин підлітків з однолітками та дорослими”.
7. Підготувати реферат: “Значення мотивів діяльності і поведінки в розвитку особистості підлітка”.
8. Провести аналіз проблем, які постають перед людиною в зрілому дорослому віці. Оформити таблицю.
9. Підготувати реферат: “Психологічні ознаки зрілого дорослого віку”.

Вимоги до оцінювання ІНДЗ:

ІНДЗ повинно мати чітку логічну побудову з відповідними складовими елементами. Традиційно ІНДЗ складається зі вступу, основної частини та висновків.

У вступі дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми. Основна частина роботи поділяється на кілька розділів. Перший з них, зазвичай, присвячується теоретико-методологічним питанням досліджуваної теми; інші –

питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків та пропозицій щодо її вирішення.

У висновках стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки і пропозиції, що показують, якою мірою досягнута мета та вирішені завдання, поставлені у вступі.

Обсяг ІНДЗ – 10-15 сторінок формату А4 рукописного тексту або 15-20 сторінок комп'ютерного набору.

Приблизний обсяг структурних складових тексту ІНДЗ (кількість сторінок): вступ – 1-2; основна частина – 10-15; висновки – 1-2.

10. Методи навчання: програма побудована за вимогами кредитно-трансферної (трансферно-рейтингової) системи організації навчального процесу у вищих закладах освіти. У процесі викладання навчальної дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні (проектна, інтерактивна, індивідуалізація та диференціація, проблемна тощо) та інформаційно-комунікаційні технології (мультимедійні, комп'ютерні, інтернет-технології та дистанційні курси), лекції, підготовка рефератів на задані теми.

11. Методи контролю: поточне оцінювання на практичному занятті: оцінка за ІНДЗ (реферат); підсумковий тестовий контроль; оцінка за індивідуальні домашні завдання, екзамен.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, системних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно»

	ставиться студентів, який не спроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
--	---

13. Розподіл балів, які отримують студенти (Денна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	МК	T4	T5	T6	T7	T8	МК			
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	20	10	100

(Заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	МК	T4	T5	T6	T7	T8	МК			
15	-	20		15	-	-	-	-	20	20	10	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14.Рекомендована література

Основна

1. Вікова психологія. Кол. авт. О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека. К.: Центр учбової літератури, 2012. 375 с.
2. Білоус О. В. Вікова психологія: Навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. 108 с.
3. Демчук О.А. Вікова психологія. Умань: Видавець Сочінський, 2010. 215 с.
4. Вікова та педагогічна психологія : кол авт.: О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. К.: Просвіта, 2001.416 с.
5. Савчин М.В. Вікова психологія. К.: Академвидав, 2009. 359с.
6. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2009. 110 с.
7. Костюк Г. С. Вікова психологія. К., 1978.

15. Інформаційні ресурси

1. Нормативна база(Закони, Положення, Укази президента України, Листи МОНУ) (див. літературу).
2. Поглиблюють інформація про особливості педагогічної професії та організацію навчально-виховного процесу у вузі, розміщені на вебсторінках:
  - www.nduv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського.
  - www.nduv.gov.ua – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України.
  - www.udpu.edu.ua – веб-сторінка Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.